

Reinier Baas

‘Ik vind vrijheid in beperkingen’

In zijn eigen, unieke muziek combineert Reinier Baas invloeden van jazz, klassieke muziek, wereldmuziek en hiphop op verrassende manieren. Luister bijvoorbeeld naar #oneminuteradio 4, het meest recente minialbum van deze gitaarvirtuoos. We zagen Reinier in korte tijd vier keer spelen: twee keer op het Bridge Guitar Festival, op Music Meeting en op North Sea Jazz. Wij spraken met hem over muziek, de gitaar en nog veel meer... tekst Michiel Roelse

“Het is allemaal de schuld van mijn vader...” vertelt Reinier Baas. Vader Baas speelde bas in diverse orkesten en draaide thuis veel John Coltrane, Miles Davis, Zappa, Prince en gitaristen als Jimi Hendrix en Django Reinhardt. Ook nam hij voor de kleine Reinier zijn eerste elektrische gitaar mee, een Samick Stratocaster. “Ik speelde toen nog piano, maar niet van harte. Ik kreeg een kwartje elke keer dat ik oefende. Toen ik eenmaal een gitaar had, kreeg ik juist geld als ik eindelijk ophield met spelen...”

Van een eerder interview met je herinner ik me inderdaad je obsessie met de gitaar, het eindeloze oefenen...

“Dat is wel een beetje over. Ik zit in een andere levensfase, heb een kindje. En muzikaal is het minder concreet. Het wordt steeds moeilijker om te ontdekken wat je moet doen om je te ontwikkelen. In het begin is dat heel duidelijk: als een gek toonladders studeren, noten leren lezen, omkeringen, ear training, van alles. Naarmate je er langer mee bezig bent, wordt dat steeds onduidelijker. Als gevolg daarvan ben ik veel meer muziek gaan schrijven. Er gaan nu hele dagen voorbij dat ik de gitaar niet aanraak, en alleen maar zit te schrijven, te luisteren of te analyseren.”

Je bent zowel gitarist als componist. Wat je aantrok in de gitaar was de

vrijheid, terwijl je als componist volgens mij juist nogal systematisch te werk gaat.

“Hoe ik aan de slag ga met die twee dingen is vergelijkbaar. De structuur die ik hanteer om te componeren is alleen maar bedoeld om mezelf aan te zwengelen. Om creatief aan de slag te gaan is een wit stuk papier de allerslechtste uitgangspositie, omdat je begint met alle mogelijkheden die er zijn. Dat is compleet overweldigend. Voor mij werkt het om bepaalde beperkingen in stelling te brengen waarbinnen je dan volledige vrijheid hebt om te doen wat je wilt. Dat geldt voor muziek schrijven, maar ook voor gitaar spelen.”

Solo op één snaar

Kun je een voorbeeld geven van de beperkingen die je jezelf oplegt bij het schrijven van muziek?

“Ik probeer te leren van de muziek waar ik van houd. Die analyseer ik op basis van zeven parameters: melodie, harmonie, ritme, tempo, vorm, textuur, dynamiek. Meestal kom ik dan wel een idee tegen dat ik zelf wil proberen, bijvoorbeeld een stuk muziek schrijven met maar één akkoord, of dat heel hard begint en heel zacht eindigt, of geen tempo heeft. Ik geef mezelf dan maximaal vier uur om een stuk van ongeveer één minuut af te maken. Die deadline is bedoeld om mezelf te leren me niet in

Reinier Baas op het Bridge Guitar Festival met Martijn Vink en Clemens van der Feen

Willeen Woutense

» details te verliezen. Je kunt nachten wakker liggen van een bepaalde noot, maar in de praktijk maakt die echt niet zo veel uit. Er zijn vaak meerdere goede oplossingen voor een creatief probleem. Het mini album #oneminuteradio is daar het resultaat van. Verre van perfect, en dat maakte het soms pijnlijk om zo’n stuk online te zetten.”

Hoe werkt dat met gitaarspelen?

“Als ik het gevoel krijg dat ik vaak dezelfde dingen speel - en dat gebeurt nog al eens als ik mezelf terugluister, wat ik trouwens een nogal pijnlijk proces vindt - dan zijn er concrete dingen die je kunt doen. Een solo spelen op één snaar is een goed voorbeeld omdat je dan al je faciliteit op het instrument kwijt bent. Stem je gitaar anders; dan kan al je theorie het raam uit en begin je in feite helemaal opnieuw. Of speel op een instrument waar je eigenlijk niet op uit de voeten kan. Je moet dan veel beter luisteren, en tegelijkertijd speel je waarschijnlijk veel simpeler dan je gewend bent.”

De dingen die steeds terugkomen in je spel, kunnen ook een belangrijk onderdeel van je eigen stijl zijn, en iets van die eigenheid moet toch behouden blijven.

“Dat is een vraag waar ik veel over na denk. In hoeverre is iets dat je doet onderdeel van je stijl, en in hoeverre is het een soort gewoonte, en op dat moment de makkelijkste weg? Tijdens het schrijven ben ik daar ook mee bezig.

Ik zoek naar gewoontes, vooral gewoontes waar ik me nog niet van bewust was. De tweede stap is dan om te bepalen of dat erg is dat ik dat vaak doe. Het maakt uit of je een bewuste keuze maakt, of gewoon je vingers laat gaan naar plekken op de hals die ze gewend zijn. Soms kies ik er ook voor iets onderdeel van mijn stijl te laten zijn.”

Twintig variabelen

Je kreeg veel applaus toen je aan het opwarmen was tijdens de Bridge Guitar Convention in Eindhoven, en

het was inderdaad vrij opmerkelijk wat je daar allemaal speelde. Twee dingen vielen op, de grote sprongen in je frases en het gebruik van losse snaren.

“Ik houd erg van hoekige lijnen met grote sprongen. De meeste daarvan komen van mijn *voicings*. Ik heb manieren om een akkoord door een toonladder te schuiven en vervolgens gebruik ik dat als arpeggio. Daarbij probeer ik de volgorde van de noten in feite willekeurig te maken. Voor zo ver mijn techniek dat toelaat. Met die losse snaren... er zijn tegenwoordig meer mensen van de nieuwe

The Chromatic Mode Magazine

“The Chromatic Mode Magazine is een boekje dat volgend jaar verschijnt bij een app die ik samen met Seth Gory heb ontwikkeld. Elke jazzmuzikant weet, dat je over een dominant akkoord alteraties kunt gebruiken. Ik vroeg me af, of dat over een tonica akkoord ook zou kunnen. De app geeft daar antwoord op. Ik gebruik dit ook steeds meer bij het schrijven van muziek. Als je de akkoordtonen van een maj 7 akkoord op een rij zet, kun je daarna alle mogelijke alteraties van de niet-akkoordtonen in kaart brengen. Er zijn drie opties voor de secunde, twee voor de kwart en drie voor de sext. Daar zitten dus vrij ongebruikelijke dingen tussen als een verhoogde 6, en een verlaagde 4 voor mineurakkoorden. In totaal levert dat 18 permutaties - of modes - op, die je kunt gebruiken om half *outside* te spelen, zelfs als je op standards improviseert. Op gitaar ben ik ook zo bezig; ga uit van een majeur 7 arpeggio en altereer alle andere tonen. Het is een diep konijnenhol... 18 ladders met elk zeven trappen, daar heb ik de komende tweehonderd jaar nog wel werk aan! Ik vind het wel belangrijk dat ik mijn onderzoekende kant in balans breng met in het moment zijn, op gehoor spelen en je hart volgen.”

generatie die dat doen, en het is inderdaad niet heel typerend voor jazzgitaar. In flamenco, Braziliaanse muziek en klassiek gitaar komt het veel vaker voor. Voor mij is dat een voorbeeld van het imiteren van een ander instrument - harp in dit geval - op gitaar. Gitaar is een heel rijk instrument en je kunt er veel texturen op nadoen, en dat spreekt me aan. Die open snaren heb ik behoorlijk systematisch uitgewerkt, voor alle toonsoorten. Voor elke grondtoon ben ik nagegaan wat de functie van de losse snaren is in die toonsoort en daarna ben ik al die dalende toonladders gaan oefenen waarbij ik zoveel mogelijk noten door een losse snaar verving.”

Voor die technieken en sowieso voor het ritmische aspect van jouw spel heb je een hele soepele rechterhandtechniek nodig.

“Wat me daarbij erg geholpen heeft, is een techniekroutine die ik vrij lang heb volgehouden. Het zijn vrij standaard oefeningen voor alles dat te maken heeft met *single lines*, dus toonladders en arpeggio's. Ik speel toonladders in vijf posities, in intervallen en dan in verschillende ritmische groepjes, bijvoorbeeld majeur in tertsen en dan in groepjes van drie, vier of vijf. Dat heb ik heel lang een half uur per dag gedaan, en ik begon altijd erg langzaam.

“In hoeverre is iets dat je doet onderdeel van je stijl, en in hoeverre is het een soort gewoonte.”

Daarnaast heb ik dan een lijst met twintig variabelen van mijn techniek. Dat gaat over linkerhand, rechterhand, postuur en ademhaling, controle, dynamiek, etcetera. Ik probeer met elke noot die ik dan speel de hele lijst af te gaan. Voor de rechterhand gaat het er bijvoorbeeld om, dat je zo klein mogelijke bewegingen maakt, om de mooiste mogelijke toon, om de optimale hoek van je plectrum, *alternate picking* en dynamisch controle. Voor dat laatste kun je bijvoorbeeld tijdens het oefenen elke derde of vierde noot een accent geven. Belangrijk is, dat je dat elke dag een beetje doet. Elke dag 20 minuten

werkt veel beter dan op zondag opeens zeven uur lang.”

Ritueel aspect

Ik las in andere interviews een paar keer dat je een verhaal wilt vertellen, dat je mensen wil raken. Tegelijkertijd is je muziek behoorlijk abstract en compromisloos. Hoe denk je dat die twee bij elkaar komen?

“Mmm, daar had ik eerder over na moeten denken. Het is zeker abstracte muziek, en het kost vaak moeite voor mensen om ernaar te leren luisteren. Idealiter doen we aan de muziek zelf geen concessies, die is wat het is. Maar je kunt wel degelijk nadenken over hoe je dat dan vervolgens bij het publiek brengt, Ik ben daar graag mee bezig; het kan gaan over beeldmateriaal, over titels van de stukken, over geschreven woord, video...

Bij vooral de kleinere jazzconcerten, waar je voor max 150 man speelt, zit je als muzikant vaak dicht op het publiek. En soms gebeurt er dan iets heel bijzonders, dat iedereen mee is, onderdeel wordt van het concert, wat in feite een soort ritueel aspect heeft, een collectieve, spirituele daad. Ik streef er de laatste jaren naar dat te bereiken, en dat

te maken met het proces, niet eens zo zeer met het resultaat.”

Nylon brugzadels

Je gitaargeluid is bepaald niet typisch jazz, het is veel lichter, veel meer hoog erin. Bewuste keus?

“Ja en nee. Het is niet iets dat ik van de een op de andere dag besloten heb. Voor mij was dat best logisch vanwege de dingen waar ik naar luisterde, Jimi Hendrix, John Scofield, Radiohead. En ik heb nooit van de sound gehouden waarbij je je toonknop helemaal dicht draait en een kussen in de versterker gepropt wordt en elke noot hetzelfde klinkt, heel egaal is. Ik vind het fijn als er iets mis is met een gitaar.”

Wat is er mis met jouw vintage Gibson ES-345?

“Ten eerste is hij niet vintage, het is een reissue. Ik ben er heel blij mee, maar dat komt ook omdat hij me beperkt in wat ik doe. Er zijn heel veel dingen die op die gitaar niet kunnen. Hij heeft bijvoorbeeld heel weinig sustain, mede vanwege de nylon brugzadels. Dat maakt hem percussief en dat daagt me weer uit om andere dingen te spelen dan ik op bijvoorbeeld een Telecaster zou doen.”

Je speelt in allerlei bezettingen, van solo en duo tot en met het Metropole Orkest. In welke setting voel je je het meest comfortabel?

“Het meest comfortabel is het Metropole Orkest. Dan heb je zoveel wind in je zeilen, dat je eigenlijk lekker achterover kunt leunen en mee kan stromen met wat ze doen. Minst comfortabel is het werk dat ik doe zonder drummer, en soms zonder bassist, zoals mijn duo met (saxofonist) Ben van Gelder. De uitdaging daarvan is natuurlijk heel bijzonder. Constant oplossingen bedenken voor gebrek aan een ritmesectie, dan moet ik het echt uit mijn tenen halen.”

Lees, luister en kijk verder op Gitarist Extra

- VIDEO Guitar Inside #2 met Reinier Baas en Bas van Holt
- VIDEO Practicing composition (Reinier Baas masterclass)
- VIDEO Han Bennink, Ben van Gelder & Reinier Baas - Bye-Ya (Th. Monk)
- VIDEO Reinier Baas - Canto de Ossanha (B. Powell / V. de Moraes)
- VIDEO Deadeye - The Dance of Princess Discombobulatrix (R. Baas)
- ARCHIEF Interview uit Gitarist 275, februari 2014
- SPOTIFY Playlist Reinier Baas

GITARIST.NL